

Sygn. akt I ACa 948/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Zofia Kawińska-Szwed
Sędziowie :	SA Mieczysław Brzdąk SO del. Tomasz Tatarczyk (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 15 stycznia 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa P. R.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 29 maja 2013 r., sygn. akt I C 84/13

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1 o tyle, że zasądzoną w nim kwotę 30.000 złotych podwyższa do kwoty 60.000 (sześćdziesiąt tysięcy) złotych,

b) w punkcie 3 o tyle, że kwotę 1.500 złotych podwyższa do kwoty 3.000 (trzy tysiące) złotych,

c) w punkcie 5 w ten sposób, że znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki 1.800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

3) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Częstochowie) 1.500 (tysiąc pięćset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 948/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 maja 2013 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powódki 30.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w następstwie śmierci ojca, ustawowe odsetki od tej kwoty poczynając od 1 września 2010 r., oddalił w pozostałej części powództwo o zadośćuczynienie i o odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 1500 zł. kosztów sądowych, odstąpił od obciążenia powódki kosztami sądowymi i postanowił nie obciążać jej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Sąd ustalił, że w dniu (...) ojciec powódki J. R. uczestniczył w wypadku drogowym jako pasażer samochodu F. (...). Kierujący tym pojazdem podczas wyjeżdżania z drogi podporządkowanej w C. nie ustąpił pierwszeństwa przejazdu samochodowi M., w wyniku czego doszło do zderzenia obu pojazdów. J. R. doznał w wypadku obrażeń ciała, w następstwie których poniósł śmierć na miejscu. W dniu zdarzenia ojciec powódki liczył 37 lat. Jego małżeństwo z matką powódki A. R. zostało rozwiązane przez rozwód wyrokiem z 27 maja 2009r.. Wyrokiem tym matce powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej nad powódką, władzę rodzicielską ojca ograniczono do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka i zobowiązano go do łożenia córce alimentów w kwocie po 600 zł. miesięcznie. J. R. w trakcie małżeństwa nadużywał alkoholu. Posiadał wykształcenie zawodowe, nie miał stałego zatrudnienia, wykonywał prace dorywcze uzyskując dochody, które pozwalały mu spełnić w połowie obowiązków alimentacyjny względem córki. Po rozwodzie A. R. wyprowadziła się z córką do wynajętego domu. J. R. często odwiedzał córkę, spożywał z nią i z byłą żoną posiłki. P. R. boleśnie odczuła stratę ojca, co przejawiało się pogorszeniem jej stanu emocjonalnego, uczuciem tęsknoty, wybuchowością, napięciem, sennymi projekcjami wizerunku ojca. Na wieść o śmierci ojca wpadła w histerię, konieczna okazała się interwencja psychologa, z którym odbyła około 10 spotkań. Decyzją z 1 marca 2010r. ZUS Oddział w C. przyznał powódce rentę rodzinną, którą otrzymuje w kwocie 830,80 zł. Pozwany odmówił powódce odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, przyznał jej natomiast zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w wysokości 10.000 zł. Sąd wskazał, że pozwany ponosi odpowiedzialność wobec powódki z ubezpieczenia OC posiadacza pojazdu, który wyrządził szkodę. Zakres tej odpowiedzialności jest uzależniony od zakresu odpowiedzialności ubezpieczonego, która wynika z art. 436 § 2 in fine w związku z art. 415 k.c. Oddalając powództwo o odszkodowanie uznał Sąd, że powódka nie wykazała znacznego pogorszenia swojej sytuacji życiowej wskutek śmierci ojca. Podkreślił, że kompensata, o której mowa w art. 446 § 3 k.c. ma służyć naprawieniu szkody majątkowej, a ocena co do niekorzystnej zmiany w sytuacji materialnej najbliższego członka rodziny zmarłego powinna być dokonywana za pomocą kryteriów obiektywnych. Zważywszy, że w okresie kilku lat poprzedzających zdarzenie ojciec powódki nie miał stałej pracy, uzyskiwał dochody na poziomie wynagrodzenia najniższego, nie spodziewał się awansu zawodowego w perspektywie najbliższych lat, a jego zobowiązanie alimentacyjne wobec córki określone zostało na kwotę niższą niż następnie przyznana jej renta stwierdził Sąd brak podstaw do przyjęcia, że nastąpiło istotne pogorszenie sytuacji majątkowej powódki. Uznał, że zadośćuczynienie wypłacone przez pozwanego powódce jest nieadekwatne do krzywdy doznanej przez nią wskutek śmierci ojca. Wskazał na silne więzy powódki z ojcem, poczucie pustki i osamotnienia wywołane jego stratą, fakt iż pozbawiona została w okresie dorastania oparcia jednego z rodziców, pomocy ojca w edukacji szkolnej, którą dopiero rozpoczynała, ogromną traumę przeżywaną przez powódkę, wstrząs psychiczny, jej cierpienia moralne, które wymagały terapii psychologicznej. Z drugiej strony, za wygórowane ocenił żądanie dalszego zadośćuczynienia w kwocie 90.000 zł. Wywiódł, że relacje małoletniej powódki z ojcem, choć bliskie, nie funkcjonowały w sposób modelowy. Z zeznań członków jej rodziny, złożonych w sprawie o rozwód i w sprawie niniejszej wynika, że J. R. nadużywał alkoholu, pod wpływem którego wszczynał kłótnie wywołując u córki chwilowe poczucie strachu i niechęci. Rozwiązaniu uległ związek małżeński rodziców powódki, władza rodzicielska J. R. nad nią została ograniczona, doszło do rozłąki powódki i jej ojca. W rezultacie tych ocen doszedł Sąd do przekonania, że odpowiednią sumę zadośćuczynienia wyrażać będzie kwota 40.000 zł. W oparciu o art. 446 § 4 k.c. częściowo uwzględnił zatem powództwo o zadośćuczynienie pomniejszając tę kwotę o zadośćuczynienie wypłacone przez pozwanego. O odsetkach orzekł po myśli art. 481 w związku z art. 476 i 817 § 1 k.c. Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania powołał art. 102 i 102 k.p.c. oraz art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W apelacji powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 446 § 4 k.c. do ustalonego przez Sąd stanu faktycznego i przyjęcie, że kwota 30.000 zł. przyznana powódce

w uzupełnieniu do 10.000 zł. z tytułu zadośćuczynienia jest adekwatna do rozmiaru jej krzywdy po śmierci ojca; domagała się zmiany wyroku przez zasądzenie od pozwanego 60.000 zł. zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 1 września 2010r., zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne, których Sąd Okręgowy dokonał są prawidłowe, znajdują oparcie w zebranych dowodach, strony ich nie podważyły.

Niesporna była zasada odpowiedzialności pozwanego za skutki zdarzenia. Następstwem zdarzenia, które spowodował posiadacz pojazdu w związku z ruchem tego pojazdu była śmierć ojca powódki, posiadacz pojazdu jest wobec tego obowiązany do odszkodowania, a skoro zawarł umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej z pozwanym, odszkodowanie zgodnie z art. 34 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych przysługuje z ubezpieczenia OC.

Trafnie kwestionuje apelacja materialnoprawną ocenę prawidłowo ustalonych przez Sąd Okręgowy faktów.

Skoro podstawa faktyczna zaskarżonego wyroku nie została podważona, dlatego w oparciu o ustalone przez Sąd pierwszej instancji fakty dokonać należało oceny prawnej zasadności rozstrzygnięcia w zakresie objętym apelacją.

Stosownie do art. 446 § 4 k.c., kompensacie podlega doznana krzywda, a więc w szczególności cierpienie, ból i poczucie osamotnienia po śmierci najbliższego członka rodziny.

Chodzi o rekompensatę krzywdy moralnej, a więc krzywdy pozostającej w sferze subiektywnych, wewnętrznych przeżyć danej osoby. Ustalenie krzywdy ma podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która ma stanowić jej pieniężną kompensatę.

Przepisy kodeksu cywilnego nie wskazują kryteriów, jakie należałoby uwzględniać przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia pieniężnego. Suma „odpowiednia” w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. nie oznacza sumy dowolnej, określonej wyłącznie według uznania sądu, gdyż jej prawidłowe ustalenie wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności, mogących mieć w danym przypadku znaczenie.

Zadośćuczynienie powinno mieć charakter kompensacyjny, a więc przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość i być tak ukształtowane, by stanowić odpowiedni ekwiwalent doznanej krzywdy. Z drugiej strony, wysokość zadośćuczynienia powinna być utrzymana w rozsądnych granicach.

Mając na względzie rozmiar krzywdy doznanej przez powódkę Sąd Apelacyjny uznał, że zadośćuczynienie zasądzone na jej rzecz w wysokości 30.000 zł przy uwzględnieniu kwoty 10.000 zł. wcześniej wypłaconej przez pozwanego nie spełnia kryteriów art. 446 § k.c. i jest rażąco niskie. Dlatego zachodziła potrzeba jego korekty w postępowaniu odwoławczym.

Powódka, jak wynika z ustaleń Sądu Okręgowego i zebranych przez ten Sąd dowodów, boleśnie zniosła śmierć ojca, nie potrafiła zaadoptować się do życia po jego stracie, wobec czego wymagała terapii psychologicznej. Na wieść o wypadku i jego skutkach wpadła w histerię i nie można było jej uspokoić. Ze stratą ojca długo nie potrafiła się pogodzić, tęsknotą za ojcem tłumaczyła swoje wybuchowe reakcje, praca psychologa z powódką polegała też na urealnieniu jej śmierci ojca, gdyż wydawało się powódce, że gdy śni o ojcu, to on żyje. Fakty te nakazują uznać, że rozmiar cierpienia powódki po śmierci ojca był olbrzymi i cierpienia z tego powodu odczuwa ona do dziś. Śmierć J. R. była dla małoletniej powódki traumatycznym wydarzeniem w życiu z uwagi na więź emocjonalną ze zmarłym. Ze śmiercią ojca nie mogła się liczyć i brać jej pod uwagę, skoro w chwili zdarzenia miała niespełna 7 lat, J. R. zmarł w młodym wieku w wyniku nagłego, dramatycznego zdarzenia. Śmierć ojca niewątpliwie wywołała u powódki cierpienie psychiczne, poczucie bólu, żalu i osamotnienia.

Świadczenie w postaci zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę ma charakter jednorazowy., winno obejmować wszystkie cierpienia poszkodowanego zarówno doznane, jak i te które wystąpią w przyszłości. Ten charakter zadośćuczynienia należało uwzględnić przy wymiarze „odpowiedniej sumy” świadczenia, tak jak czas trwania, intensywność cierpień psychicznych powódki, nieodwracalność skutków zdarzenia.

Słusznie wywodzi apelacja, że śmierć ojca zapewne pozostawi zamię w całym życiu powódki. W następstwie zdarzenia małaletnia pozbawiona została styczności z ojcem na co dzień, nie mogła liczyć na jego wsparcie w chwili rozpoczęcia edukacji szkolnej, w pierwszych dniach i miesiącach nauki; wsparcia, bliskości i pomocy ojca nie doświadczy w najważniejszych chwilach swojego życia.

Z ustaleń dokonanych w pierwszej instancji wynika, że mimo rozkładu pożycia małżeńskiego rodziców, zdarzeń z czasu trwania ich związku będących następstwem nadużywania alkoholu przez J. R. więz rodzinna powódki z ojcem pozostała bardzo silna, a jej cierpienia i ból związane z utratą ojca były ogromne.

O ważnej roli jaką spełniał J. R. w życiu powódki świadczą zeznania przesłuchanych w sprawie osób, które z jednej strony obrazują relacje ojca z córką, ich częste spotkania po rozwodzie, radość jaką spotkania te sprawiały małaletniej, z drugiej strony wskazują na emocje jakie towarzyszą małaletniej, gdy wspomina ojca przeglądając albumy ze zdjęciami, czy przedmioty podarowane jej przez ojca.

Zażyłych relacji powódki z ojcem i głębokiej więzi emocjonalnej dowodzi olbrzymi rozmiar cierpień i negatywnych przeżyć powódki związanych z tragiczną śmiercią ojca, rozpacz, żal, poczucie straty, jakie stały się jej udziałem.

Za nieuprawnione uznać zatem trzeba miarkowanie należnego powódce zadośćuczynienia, jakiego dokonał Sąd Okręgowy. Nie ustalił ten Sąd okoliczności i nie wskazał innych przyczyn miarkowania świadczenia.

Mając na uwadze ogrom krzywdy doznanej przez małaletnią powódkę w następstwie śmierci ojca żadanego w apelacji zadośćuczynienia nie można uważać za wygórowane.

Z przytoczonych względów Sąd odwoławczy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., o kosztach sądowych w obu instancjach – po myśli art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c. Uwzględnienie w połowie roszczeń powódki zgłoszonych w pozwie uzasadniało w świetle art. 100 k.p.c. wzajemne zniesienie kosztów procesu poniesionych przez strony w pierwszej instancji. Ponieważ apelacja w całości odniosła skutek, pozwany obowiązany jest zwrócić powódce, na jej żądanie, koszty postępowania odwoławczego obejmujące wynagrodzenie radcy prawnego ustalone według stawki z § 6 pkt 5 w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.